

Het goede leven in de Hoeksche Waard

Toekomstvisie om samen waar te maken
1 juli 2025

Inleiding

Het goede leven in de Hoeksche Waard

In de Hoeksche Waard is het goede buitenleven altijd dichtbij. Het uitgestrekte eiland biedt weidse vergezichten, eeuwenoude polders met kleurrijke akkerranden en slingerende kreken. Je kunt hier goed wonen met de belangrijkste voorzieningen dichtbij.

De van oudsher gevormde normen en waarden zijn een belangrijke basis voor de gemeenschappen. Hier heten wij nieuwe inwoners warm welkom, ongeacht herkomst, identiteit of overtuiging. Respect voor elkaar staat voorop. In deze gemeenschap kennen mensen elkaar, kijken we naar elkaar om. Kinderen hebben de ruimte om te spelen, ook is het veilig. Hard en goed werken zit de Hoeksche Waarder in het bloed. Dat zie je bijvoorbeeld in de vele familiebedrijven en in de landbouw: waar ondernemers al eeuwenlang hun kennis en krachten bundelen.

In de Hoeksche Waard kun je ook goed ontspannen. Het Hollandse landschap met authentieke dorpen en dijken wordt gekoesterd door bewoners en is een ontdekking voor bezoekers. Mensen genieten er van de rust en de ruimte, van de levendige horeca en aantrekkelijke winkelgebieden.

Er gebeurt veel in de wereld om ons heen

In korte tijd is de wereldwijde veiligheidssituatie radicaal veranderd. Op veel plekken worden oorlogen gevoerd met alle verschrikkingen van dien. Ook op grote afstand hiervan voelen mensen zich onveilig en ervaren ze de effecten in hun dagelijks leven. De geborgenheid die de Hoeksche Waard biedt is mede hierdoor een kwaliteit die sterk aan kracht heeft gewonnen. Niemand kan echt voorspellen hoe de toekomstige balans op het wereldtoneel er precies uit ziet. Voor de toekomst van de Hoeksche Waard is het een stimulans om nadrukkelijk in te zetten voor een veilige omgeving voor alle bewoners. Waarbij alle kinderen lid kunnen zijn van hun favoriete sport- of muziekvereniging en we naar elkaar omzien.

Het leven in de Hoeksche Waard verandert

De druk op het landschap, op onze gemeenschappen, op het voortbestaan van voorzieningen en de manier van leven is ongekend groot. Niet alleen van buitenaf, maar ook vanuit het eiland zelf. Dat vraagt om een duidelijk antwoord op de vraag wie wij zijn én waar we voor staan. Een toekomstvisie.

De historie leert dat Hoeksche Waarders op dit soort momenten op hun best zijn. Dan krijgt de samenwerking op het eiland een impuls en pakken we de regie. Dat biedt vertrouwen: we hebben ook nu het momentum om aan te pakken en deze toekomstvisie waar te maken.

Deze toekomstvisie kwam tot stand vanuit de Hoeksche Waardse samenleving

De visie laat zien wie we zijn, hoe we zijn gevormd en wat we koesteren. Vanuit deze gedeelde waarden maken we keuzes voor de toekomst.

Het is een visie van (en voor) alle Hoeksche Waarders. Ook voor de uitvoering (het waarmaken) gaan we uit van de betrokkenheid en inzet van inwoners en ondernemers. De visie gaat daarom ook over thema's die niet eenzijdig door gemeentelijke sturing worden bereikt. De visie biedt ruimte voor een nieuwe rolverdeling tussen samenleving en overheid. Waar ruimte is wordt die geboden. Waar nodig neemt de gemeente het voortouw. Dit wordt ook wel 'tweebenig' bestuur genoemd*.

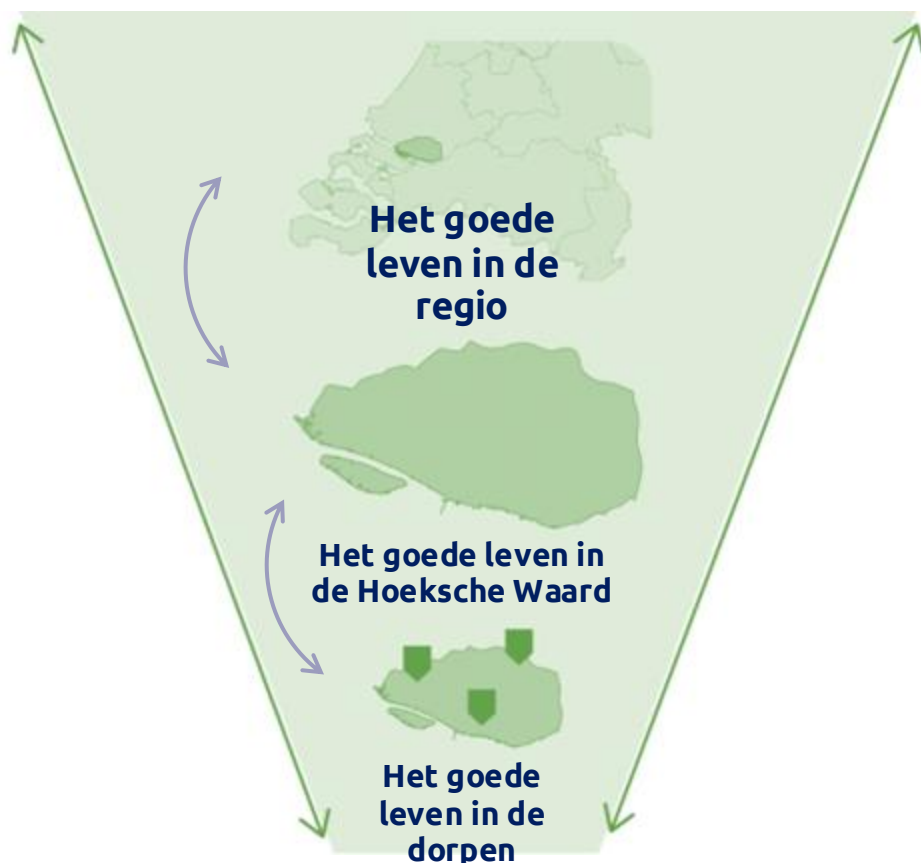

Koers, kompas en positionering

Voor de komende jaren, tot ongeveer 2030, geeft deze toekomstvisie vooral duiding aan de samenhang van thema's in de Hoeksche Waard. Het bundelt bestaand beleid tot een eenduidig geheel en maakt gemaakte keuzes expliciet.

Voor de periode tot 2040, die over het algemeen meer ruimte biedt en richting vraagt, brengt deze visie reeds bestaande lange termijn perspectieven en nieuwe inzichten en ambities bijeen in een duidelijke koers. Voor de nog langere termijn is deze visie vooral een kompas. Gevormd door de missie die als afwegingskader gebruikt kan worden bij te maken keuzes in de toekomst.

Deze visie is bedoeld als inhoudelijke kapstok voor gemeentelijk beleid. Het vormt de verbinding tussen de gemeentelijk visies die er al zijn of in ontwikkeling zijn. Zoals de visie samen leven, de omgevingsvisie en de mobiliteitsvisie. Het heeft als doel om de integraliteit tussen verschillende inhoudelijke thema's te borgen door de kernkwaliteiten van de Hoeksche Waard centraal te stellen. De toekomstvisie is (na vaststelling) een richtinggevend beleidsdocument en vormt daarmee de basis voor nieuw te ontwikkelen beleid. Ze geeft richting door hoofdambities te benoemen en duiding te geven aan de wijze waarop we de ambities waar gaan maken; vanuit onze eigen Hoeksche Waardse identiteit. De omgevingsvisie is een uitwerking van de toekomstvisie met het zwaartepunt op de fysieke leefomgeving. De omgevingsvisie is een juridisch bindend instrument onder de omgevingswet.

Het waarmaken van de visie

Een visie formuleren is complex. Deze ook echt waarmaken is nog veel lastiger. Om los te komen van dit papier gaan we (vanuit de inhoudelijke ambities en betrokkenheid van partijen) de komende tijd aan de slag. We geven nader invulling aan een inhoudelijke 'agenda' en de organisatievorm. Hierbij is werken vanuit een integraal perspectief, met realisme, duidelijke verwachtingen en rolverdeling de basis. De uitwerking krijgt een plek in de definitieve toekomstvisie onder kop 'Samen Waarmaken'.

De Hoeksche Waard is méér dan de som van gemeenten die in 2019 zijn samengebracht

Het is een duidelijk afgebakend geografisch gebied, gekenmerkt door een eeuwenlange samenwerking en ontwikkeling. Daarom gaan we uit van de kracht van de Hoeksche Waard als geheel.

We positioneren het eiland ten opzichte van haar omgeving en geven daarbij ook de dorpen een duidelijke plek. We kijken in alle richtingen om ons heen voor samenwerking en verbinden op inhoud. Zo ontstaat een toekomstvisie die toegepast kan worden op alle schaalniveaus. Op deze manier borgen we de samenhang in, en kracht van, de Hoeksche Waard.

Inhoud

Het verhaal van de Hoeksche Waard: de basis voor onze missie

Onze missie voor de toekomst
Het verhaal van de Hoeksche Waard
Het verhaal van de Hoeksche Waarders

6

Van missie naar visie: het goede leven in de Hoeksche Waard

Het goede leven in de Hoeksche Waard

13

Vier pijlers voor de Hoeksche Waard

Goed samenleven
Uniek landschap
Goed boeren
Gezond verstand

17

Samen waarmaken in de Hoeksche Waard

26

Relevante data en trends
Regionale context

27

31

Het verhaal van de Hoeksche Waard: **de basis voor onze missie**

Onze missie voor de toekomst

De kwaliteiten van de Hoeksche Waard zijn steeds onderscheidender in de nabijheid van Rotterdam en de rest van de Randstad. Ze zijn gevormd door de turbulente geschiedenis van het eiland en de mensen die er leven. Ze zijn diep verankerd in ons DNA.

Het gaat om het open landschap, de rust en het prettige leven in de dorpen

Het 'goede leven' in de Hoeksche Waard is hierop gebaseerd. Deze kwaliteiten kenmerken ons. Maar ze komen ook steeds meer onder druk te staan door de opgaven die op ons afkomen.

Het behoud van het unieke karakter van de Hoeksche Waard vraagt om een krachtigere duiding van wie we zijn, waar we voor staan en wat er voor nodig is om dit te behouden. Hiermee kunnen we de toenemende druk omzetten in een drijvende kracht achter het versterken van de Hoeksche Waard als uniek gebied.

Keuze: we zetten in op het behoud en de versterking van de onderscheidende kwaliteiten van de Hoeksche Waard. Het behoud van het open landschap en het goede dorpsleven vormen de kerndoelstelling.

Nuchtere harde werkers met ondernemersgeest

Mensen die volhardend zijn en samenwerken in het bereiken van hun doelen: zo staan we bekend en zo hebben we de Hoeksche Waard gevormd. Deze kracht is iets waar we altijd op terug kunnen vallen en waar men elders met jaloezie naar kijkt.

Keuze: de daadkracht, ondernemersgeest, betrokkenheid en zelfredzaamheid van de inwoners van de Hoeksche Waard vergroten en optimaal benutten bij het waarmaken van de ambities.

Als we iets doen, dan doen we het zo goed mogelijk

Kwaliteit is een bindende en onderscheidende factor in de Hoeksche Waard. Het is herkenbaar voor mensen van binnen en buiten het eiland. Het is de reden voor het succes van veel ondernemingen en geeft invulling aan onze kwaliteit van leven en het landschap. Het is iets waar Hoeksche Waarders trots op zijn zonder het van de daken te schreeuwen.

Keuze: we hanteren hoge kwaliteit en toegevoegde waarde als centraal uitgangspunt bij al onze afwegingen.

De Hoeksche Waarders hebben altijd hun eigen toekomst bepaald

Na elke overstroming werden de gemeenschappen weer opgebouwd. En wanneer er van buiten plannen werden opgedrongen, was de Hoeksche Waard verenigd om de regie terug te pakken. De Hoeksche Waard bleek op zulke momenten meer dan de som der delen. In de kracht van het geheel bevindt zich de sleutel tot ontwikkeling in een richting die bij ons past. De visie vraagt daarom een focus op samenhang met voldoende ambitie.

Keuze: we kiezen voor de vlucht naar voren: we verbinden de Hoeksche Waardse kwaliteiten tot een samenhangend perspectief waar we onszelf zichtbaar en hoorbaar mee op de kaart zetten en we verbinding leggen met ambities die bij ons passen. Zo nemen we op een stevige manier de regie op onze eigen toekomst.

Onze missie voor de toekomst:

Het behouden en versterken van het **open delta- en polderlandschap** en het **goede leven** in de dorpen, door:

1. De **daadkracht, ondernemersgeest, betrokkenheid en zelfredzaamheid** van de inwoners vergroten en optimaal benutten.
2. Hoge **kwaliteit en toegevoegde waarde** als centraal uitgangspunt te hanteren bij alles wat we doen.
3. De **eenheid** versterken, gebruikmakend van de kracht van de dorpen en gebieden: het geheel is meer dan de som der delen.
4. **Regie op onze eigen toekomst** vergroten door de Hoeksche Waard als gebied zicht- en hoorbaar op de kaart te zetten in de omgeving.

Het verhaal van de Hoeksche Waard

Continue strijd tegen het water

De Hoeksche Waard zoals we vandaag kennen ontstond na de Sint-Elisabethsvloed van 1421. Toen overstroomde de gehele regio. Het deltagebied veranderde ook. Na de overstroming bleven slechts enkele polders, zoals de Sint Anthoniepolder, droog. In deze polder staat nog een kerkje dat tussen 1300 en 1400 is gebouwd. Een tastbare herinnering aan de middeleeuwse bewoning van het gebied.

Na de Sint-Elisabethsvloed waren heel wat dorpen letterlijk van de kaart geveegd

Ondanks deze tegenslag begonnen de Hoeksche Waarders vanaf 1435 met het inpolderen van hoger gelegen gebieden. Eerst het Oude Land van Strijen en de polders ten noorden van de Binnenmaas. De vastberadenheid was groot, ook na de Watersnoodramp in 1953: om steeds opnieuw land terug te winnen en te beschermen tegen het water.

Nuchter en volhardend

Zo ontstond een mentaliteit van nuchterheid en hard werken. Deze eigenschappen zijn sterk vertegenwoordigd in de gemeenschap en vormen nog steeds de basis voor de veerkracht en het aanpassingsvermogen van het eiland.

Blijven vernieuwen op goede grond

Hoeksche Waarders wisten slim gebruik te maken van de mogelijkheden die het landschap hen bood. De vruchtbare landbouwgronden, telkens vernieuwde opzet van de polders en innovaties in de landbouwtechnieken zorgen voor hoge opbrengsten. Hierdoor speelde het gebied steeds opnieuw een belangrijke rol in de voedselvoorziening. Zo leverde de Hoeksche Waard eten aan het hongerige Rotterdam na de Tweede Wereldoorlog. Onder het motto 'nooit meer honger' werd Nederland efficiënter ingericht, waarbij de Hoeksche Waard als voorbeeld diende.

Er zijn veel innovatieve ondernemingen in de Hoeksche Waard: vaak familiebedrijven

De handel zorgden voor welvaart in de Hoeksche Waard: door slim gebruik te maken van de ligging van de Hoeksche Waard en mogelijkheden in de regio.

Door zuinig om te springen met het landschap is de Hoeksche Waard tot de dag van vandaag een plek waar het fijn en rustig wonen en ondernemen is in het landschap.

Een eiland, maar wel verbonden

De Hoeksche Waard is omringd door water. Hierdoor was het altijd erg op zichzelf aangewezen. Maar dat betekent niet dat de Hoeksche Waard nauwelijks verbonden is met de regio. Vroeger waren er verschillende veerdiensten en een tramverbinding naar Rotterdam. Hierdoor floreerde de handel en begon de economische bloei van het eiland.

Geloof als basis

De hechte gemeenschappen zijn gevormd op basis van een sterke religieuze overtuiging. De Hoeksche Waard kent van oudsher een veelkleurig religieus landschap. De kerkgeschiedenis heeft bijgedragen aan de vorming van een gemeenschap waarin solidariteit en verbondenheid met het verleden centraal staan. Hoewel de directe invloed van de kerk minder zichtbaar is, blijven de waarden en normen die eruit zijn voortgekomen een belangrijk onderdeel van de Hoeksche Waardse identiteit.

Het verhaal van de Hoeksche Waarders

Samenvatting participatie-opbrengsten

Voor de totstandkoming van deze visie is intensief meegedacht door de Hoeksche Waardse samenleving. Van straatgesprekken tot vragenlijsten, verdiepende gesprekken met actief betrokken inwoners ('de waarmakers') en een betrokken groep uit het Hoeksche Waardse middenveld genaamd de aanpakkers. In de bijlage vindt u het participatielogboek waarin een totaaloverzicht van alle activiteiten en opbrengsten staat. Hieronder een korte samenvatting hiervan.

Over voorzieningen en zorg

Het in stand houden van de voorzieningen en voldoende zorg zijn twee belangrijke onderwerpen voor inwoners. Ze hebben daarbij een realistische benadering. Niet elk dorp kan alle voorzieningen hebben. Er moet daarom een slimme verdeling komen over de dorpen. Verbindingen tussen de dorpen zijn daarbij essentieel, net als samenwerking tussen dorpen. Het verschil in identiteit van de dorpen kan helpen om deze keuzes te maken.

De zorg voor elkaar moet, volgens veel inwoners, voortkomen uit de gemeenschapszin en zelfredzaamheid van mensen. Hiervoor moet je elkaar kennen - en dus kunnen ontmoeten. Hier moet voldoende aandacht voor zijn in alle dorpen. Mensen in de Hoeksche Waard zijn gewend aan de situatie en blijven lang vitaal. Ze kunnen daarom langer voor zichzelf en elkaar zorgen dan elders.

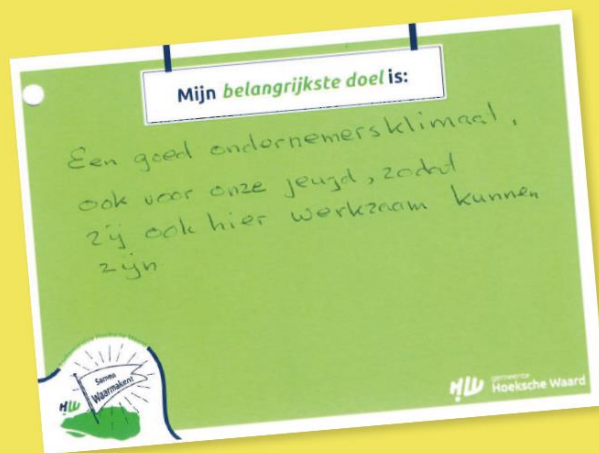
Over de dorpen

Veel Hoeksche Waarders waarderen het gevoel van 'thuiskomen' in de Hoeksche Waard. Zodra ze de tunnel uitrijden verandert er iets. In de dorpen voelen ze zich goed en hebben ze familie en vrienden dichtbij. Een verschil in voorzieningenniveau tussen de dorpen vinden ze logisch, maar alle dorpen en buurtschappen verdienen aandacht. In de dorpen moeten voldoende woningen beschikbaar blijven (voor jong en oud) en de basisvoorzieningen moeten op orde zijn. Een centrale, multifunctionele ontmoetingsplek in alle dorpen is daarbij van groot belang.

Voor het realiseren van woningen zoeken we volgens de inwoners eerst naar slimme plekken en manieren in de bestaande dorpen. We moeten dan ook wat hoger durven bouwen, én iets kleiner. Alleen als dat niet lukt zoeken we een plek aan de rand van het dorp.

Het verhaal van de Hoeksche Waarders

Over de economie

Er moet voldoende ruimte zijn voor bedrijven. Dat mag best wat meer dan nu, maar dan wel op logische locaties. De Hoeksche Waarders geven er de voorkeur aan om eerst de bestaande bedrijventerreinen maximaal te benutten.

Maak- en familiebedrijven verdienen daarbij de voorkeur. Deze voegen namelijk iets toe aan de gemeenschappen. Ze zorgen voor meer 'goed' werk op het eiland en een sterkere dorpsstructuur. Door meer banen op het eiland te creëren kan de mobiliteitsbehoefte worden beperkt. Ook agrarische bedrijven moeten de ruimte krijgen om zich te ontwikkelen. Ze zijn belangrijk voor het behoud van het landschap. Ze kunnen naast het produceren van voedsel ook andere dingen gaan doen. Zoals bijvoorbeeld kinderopvang of natuurrecreatie.

Over toekomstbestendigheid

Investeringen in duurzame energie, natuur en klimaat moeten ten goede komen aan de Hoeksche Waard. Het effect van energie-opwek op het landschap wordt nu als te groot ervaren. Op termijn kunnen deze ingrepen mogelijk worden vervangen door andere oplossingen. Daar moeten we actief op anticiperen.

Het versterken van de dijken is noodzakelijk. Net als zorgen voor goede mobiliteitsoplossingen op, van en naar het eiland.

Over het landschap

Het landschap is bepalend voor de Hoeksche Waard en moet altijd voldoende aandacht krijgen. We moeten de sterke punten in het landschap verder versterken. Als voorbeelden worden genoemd: de kreken en boomgaarden terugbrengen en historische gebouwen nieuwe functies geven. Ook het verbeteren van de natuur en biodiversiteit is van belang. Andere functies in het landschap realiseren, zoals woningbouw, doen we alleen als het echt nodig is. In dat geval is het van hoge kwaliteit.

Over recreatie

We moeten de recreatieve mogelijkheden van de Hoeksche Waard beter benutten: door betere routes en mogelijkheden langs kreken en natuur. Op slimme plekken kan er ruimte zijn voor ondersteunende horeca. Dat is prettig voor alle inwoners en bezoekers en is ook goed voor de werkgelegenheid. Vaker van het landschap en de natuur genieten heeft een positief effect op de gezondheid.

Het verhaal van de Hoeksche Waarders

Over mobiliteit

Een goede bereikbaarheid op het eiland, tussen de dorpen, is een belangrijke randvoorwaarde voor het kunnen functioneren van de gemeenschappen. De bereikbaarheid van de voorzieningen is daarbij het belangrijkste aandachtspunt. Veiligere fietspaden en betere doorstroming naar de A29 zijn nodig.

Over samenwerking met de gemeente

De Hoeksche Waarder wil graag actief bijdragen aan een mooie toekomst en het in stand houden van de voorzieningen en de zorg. Ze doen om die reden al veel vrijwilligerswerk en mantelzorgtaken. De mogelijkheden om dit verder uit te breiden zijn er wel, maar beperkt en vragen betere samenwerking met de gemeente. Over die samenwerking is men kritisch. Vaak worden processen geïnitieerd waarbij er meegedacht kan worden. Deze krijgen dan geen of onvoldoende opvolging. Door al te anticiperen op een vervolgproces wordt een grotere betrokkenheid bij inwoner bereikt. De oproep is: biedt ook ruimte en ondersteuning voor initiatieven, een duidelijke rolverdeling en open communicatie.

Jongeren willen graag betrokken zijn, maar dan wel op een andere manier. Experimenteer hiermee om de juiste vorm te vinden.

Wat vindt de jeugd?

Het Hoeksche Waardse DNA is ook bij de jongeren duidelijk herkenbaar. Op de jongerentop, die door jongeren zelf is georganiseerd, waren het behouden van het dorpse karakter, het open landschap en de rust belangrijke onderwerpen. Er zijn ook specifieke aandachtspunt benoemd vanuit de jongeren. Zoals meer woningen en voorzieningen specifiek voor jongeren (denk aan een bioscoop of een bowlingbaan). Net als het aanleggen van betere fietspaden, het verbeteren van de fietsveiligheid en de ov-verbindingen naar de regio.

Het vaker en beter betrekken van jongeren bij besluitvorming werd ook benoemd.

Het versterken van het natuurlijke karakter en het behouden van het dorpse was, net als bij de andere Hoeksche Waarders, dominant in de gesprekken en reacties.

Van missie naar visie: **het goede leven in de Hoeksche Waard**

Het goede leven in de Hoeksche Waard

Onze visie op de toekomst: een netwerk van sterke gemeenschappen in het landschap

De dorpen en buurtschappen hebben hun eigen identiteit in de toekomst behouden en versterkt. Ze vullen elkaar aan en werken vanuit hun eigen kracht. Het zijn zelfstandige gemeenschappen met betrokken mensen die zich thuis voelen in hun dorp. Ze zorgen voor zichzelf en hun naasten. Ze delen het landschap en de rust. Oud-Beijerland heeft zijn centrumfunctie versterkt en in alle vijf de grotere dorpen is een uitgebreid voorzieningenaanbod dat goed toegankelijk is vanuit de kleinere dorpen. Er zijn woningen voor jong en oud en een bloeiende 'dorps-economie'. In het landschap is een ongekend aanbod voor natuur en ontspanning waar inwoners en bezoekers dankbaar gebruik van maken. Dit unieke landschap, de recreatiemogelijkheden en onze manier van leven zijn een begrip in de regio. Hierdoor staat de verbinding van en naar de Hoeksche Waard nadrukkelijk op de regionale mobiliteitsagenda.

Deze visie op de toekomst werken we op de volgende pagina's verder uit.

Het goede leven in de Hoeksche Waard

Onze manier van leven – onderscheidend in de regio

Rustig leven in een landelijke omgeving en alles goed geregeld. Midden in het landschap, met oog en zorg voor elkaar. Vanuit een netwerk van krachtige dorpen met voorzieningen en werk in de buurt. Hoeksche Waarders werken hard voor een fijn bestaan. Dat doen ze op het eiland of erbuiten. Ze gaan erop uit in hun groene omgeving en kijken om naar elkaar. Ze zijn langer vitaal dan gemiddeld en kunnen daardoor ook langer voor zichzelf en elkaar zorgen. Daarom hoeft er minder vaak een beroep gedaan te worden op zorgverlening dan elders.

Als mensen onderdeel worden van de gemeenschap, als inwoner of als ondernemer, zien ze dat als een buitenkans. Hierdoor hebben ze de juiste verwachting en worden ze vanzelfsprekend betrokken in de gemeenschappen. Bezoekers komen in het weekend graag genieten van de ruige delta-natuur, natuurrijke akkers, het boerenleven, de prachtige polders en dijken. Doordat dat goed te combineren is met winkelen, eten en overnachten, komen ze steeds vaker en blijven hier langer.

Het goede leven in de Hoeksche Waard

Rust, ruimte en voorzieningen

Met een weids en open landschap dat rust biedt, frisse lucht en een tempo dat bij je past. Waar boeren en andere ondernemers de ruimte krijgen om te innoveren: van familiebedrijven tot startups. Waar de boeren hoogwaardig voedsel produceren op korte afstand van inwoners. Het landschap zorgt zowel letterlijk als figuurlijk voor een gezonde afstand tussen de dorpen. Voor elk dorp zetten we op eigen basisvoorzieningen; een ontmoetingsplek een huisarts en een winkel voor dagelijkse boodschappen. De overige voorzieningen zijn verdeeld naar aard, ligging en omvang van de dorpen. Elk dorp heeft daarmee zijn eigen toegevoegde waarde in het grotere geheel.

Goede onderlinge verbindingen maakt dat we voorzieningen gemakkelijk delen

De bereikbaarheid van de voorzieningen wordt hierdoor beter. Meer mensen kunnen er daardoor gebruik van maken. Dit maakt ze houdbaar naar de toekomst toe. Door de verbetering van de verbindingen en een slimme verdeling over de dorpen zijn de belangrijkste voorzieningen, die mensen dagelijks nodig hebben, binnen een half uur met de (elektrische) fiets of met het openbaar vervoer bereikbaar.

Ruimte voor het goede leven

Het unieke van de Hoeksche Waard is dat er nog ruimte is. Naast de fysieke ruimte in het open landschap staat 'ruimte' symbool voor de manier waarop de Hoeksche Waarder in het leven staat. Het behouden van de ruimte voor het goede leven, de Hoeksche Waardse vorm van samenleven, staat daarom centraal in deze visie.

We passen de hiervoor noodzakelijke functies zorgvuldig in het landschap in. Maar pas als we plekken, die al in gebruik zijn, optimaal benut hebben. Zo bieden we voldoende ruimte aan mobiliteit, recreatie, natuurrijkdom en duurzame energiebronnen met behoud van het unieke landschap. Deze complexe balans houden we in stand door met ons gezond verstand slimme keuzes te maken.

De ruimte voor het goede leven in de Hoeksche Waard willen we naar de toekomst toe behouden én versterken vanuit een raamwerk van vier pijlers:

1 Goed samenleven

In een netwerk van sterke gemeenschappen midden in het landschap

2 Uniek landschap

Veilig, gezond en beleefbaar landschap in de delta

3 Goed boeren*

Ondernemerschap op het land en in de dorpen

4 Gezond verstand

Toekomstbestendig door slimme keuzes en benutten van elkaars kracht

Vier pijlers voor de Hoeksche Waard

Goed samenleven

We gaan uit van een sterk netwerk van vitale gemeenschappen, midden in het landschap. Waar we prettig met elkaar samenleven met oog en zorg voor elkaar. Om dit te bereiken zetten we in op:

Wonen en voorzieningen op maat

We focussen de komende jaren op gerichte en geleidelijke groei in alle dorpen met een duidelijke doel. Dat is allereerst invulling geven aan de eigen woonbehoefte van de Hoeksche Waard. We zetten daarnaast in op een aanvullende stap in onze groei om het voorzieningenniveau op peil te houden en de samenredzaamheid van de gemeenschappen te versterken. Het borgen van voldoende openheid in het landschap en het verbeteren van de kwaliteit van het resterende landschap is hierbij randvoorwaardelijk. Net als het behouden van de dorps leefkwaliteit, voldoende werkgelegenheid en goede mobiliteit. Een uitwerking van deze (ruimtelijke) condities geeft nadere duiding aan de groei die mogelijk is in de Hoeksche Waard, zowel in omvang als aan de plek. Op deze manier houden we de Hoeksche Waard krachtig en weerbaar.

Een netwerk van dorpen en gemeenschappen

Alle dorpen en buurtschappen hebben een duidelijke en eigen plek in dit netwerk. De vijf grootste dorpen nemen een rol in als bronpunt van voorzieningen. Oud-Beijerland heeft daarbij als grootste dorp een centrumfunctie. Unieke functies voor de Hoeksche Waard krijgen daar bij voorkeur een plek. In de middelgrote dorpen (circa 4.000 tot 6.000 inwoners) wordt ingezet op het behoud van meer dan alleen basis-voorzieningen. Waarbij de dorpen elkaar aanvullen qua voorzieningen. In de kleinere dorpen (circa 1.000 tot 3.500 inwoners) is het behoud van de basisvoorzieningen de ambitie. Er is daarmee een duidelijk onderscheid in groei, voorzieningenniveau (en het mobiliteitsaanbod) tussen de grote dorpen, de overige dorpen en buurtschappen.

Gerichte en geleidelijke groei

In alle dorpen wordt gebouwd om te voorzien in de behoefte voor jong en oud. We doen dat binnen duidelijke ruimtelijke uitgangspunten en op logische plekken in en rond het dorp. We kijken daarbij ook naar de ruimte tussen de dorpen en de rivier. In de vijf grotere dorpen krijgt de eventuele aanvullende groei een plek. Ook blijft er een verschil in de intensiteit van de Noord- en de Zuidrand van de Hoeksche Waard. Zo wordt invulling gegeven aan de behoefte in de Hoeksche Waard, zowel wat betreft woningbouw, het voorzieningenniveau, de samenredzaamheid als de economie. Op basis van alleen de 'eigen behoefte' groeit de Hoeksche Waard naar ongeveer 100.000 inwoners in 2050. Als het huidige ontwikkeltempo van 500 woningen per jaar kan worden gehandhaafd groeien we door richting 110.000 inwoners.

In alle dorpen streven we naar basisvoorzieningen

Idealiter is dit een winkel voor dagelijkse boodschappen, een huisarts en een ontmoetingsplaats. Dit vraagt om creativiteit, samenwerking en innovatie. Voor het realiseren van ontmoetingsplekken zetten we in op het combineren van functies. Basisscholen zijn bijvoorbeeld kansrijke plekken om tot ontmoetingsplek voor het dorp (een 'buurtplaats') te ontwikkelen, voor jong en oud. Hier kan een koppeling worden gemaakt met andere functies en behoeften vanuit het dorp, zoals de zorg.

Woningbouw voor de Hoeksche Waardse behoefte

Hierbij ligt de focus op het bouwen voor ouderen, jongere generaties en bijzondere doelgroepen. We benutten hiervoor ook tijdelijke en flexibele oplossingen zoals flexwonen. Daarnaast is er behoefte aan woon/zorg combinaties om mensen zo lang mogelijk zelfstandig te laten wonen.

Bestaanszekerheid & gezondheid als fundament

Goed samenleven vraagt een waardig bestaan voor iedereen. Dat betekent dat iedereen de mogelijkheid heeft om zelfstandig en met zelfregie te wonen, werken en te genieten van het leven. Dit omvat zowel materiële bestaanszekerheid (zoals een dak boven het hoofd en voldoende inkomen) als immateriële aspecten zoals zingeving en gemeenschapszin. We vertrouwen daarbij op het kunnen van onze inwoners en durven als gemeente los te laten. Dit geeft de ruimte voor creativiteit in het bedenken van oplossingen. En geeft de samenredzaamheid van de gemeenschappen een stimulans. Het zorgaanbod wordt scherp afgebakend naar noodzakelijke zorg. Alles wat collectief kan, wordt collectief ingevuld om middelen beschikbaar te houden voor voor het oplossen van complexere problematiek.

Eigen regie en een betrouwbare overheid: dat is het uitgangspunt

Dit is nodig om kostbare, individuele zorg-oplossingen te beperken. Eigen regie van inwoners is daarom het uitgangspunt. Als gemeente willen we daarbij wel betrouwbaar en ondersteunend (faciliterend) zijn. Zodat mensen weten wat ze van ons kunnen verwachten en niet van het kastje naar de muur worden gestuurd.

Veilige en sterke gemeenschappen worden steeds belangrijker

Het sterke gevoel van veiligheid is een belangrijke kwaliteit van de gemeenschappen in de Hoeksche Waard. We investeren actief in de samenwerking tussen gemeente en mensen in de gemeenschappen om dit verder te versterken. Dit vergroot de samenredzaamheid.

Sterke gemeenschappen

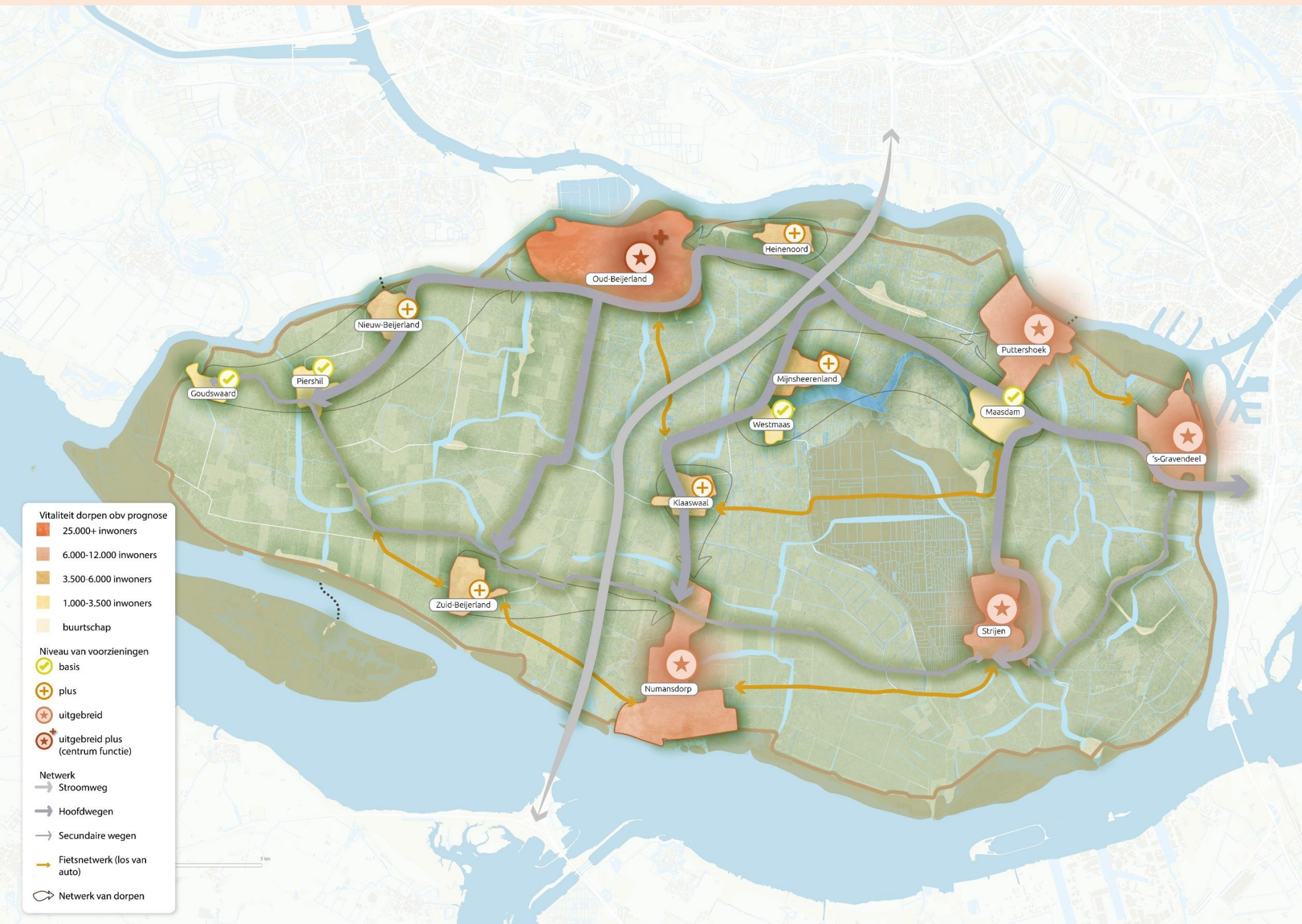
We vertrouwen op de veerkracht van onze inwoners

We zetten ons in op het voorkomen van problemen door een sterke sociale basis. Inclusieve gemeenschappen waar iedereen zich thuis voelt en zijn steentje wil bijdragen. Dit vraagt een dorpsgerichte aanpak van de gemeente in samenwerking met betrokkenen in de dorpen. De hiervoor benodigde doorontwikkeling van het dorpsgericht werken vraagt een forse investering in de komende jaren en wordt verder uitgewerkt in het uitvoeringsprogramma van deze visie. Door het stimuleren van ontmoeting, onderwijs, kunst en cultuur en ook beweging (door sport en recreatie) in de Hoeksche Waard als geheel en de gemeenschappen beïnvloeden we de mentale en fysieke gezondheid van jonge en oude bewoners positief. Het behouden van een sterk verenigingsleven en het creëren van een klimaat waarin de culturele sector kan bloeien als drager van de sociale structuur, is hierbij cruciaal. De gemeentelijk rol is in de kleinste kernen anders dan bij de grotere. Bijvoorbeeld door op die plekken actief te investeren in ontmoetingsplekken."

Een duidelijk perspectief voor jong en oud

De vergrijzing speelt een dominante rol in onze toekomst. Hier moeten we dan ook goed op inspelen. Maar ook jongere generaties vragen - juist om die reden - aandacht. We willen hen een prettige plek bieden en behouden in de Hoeksche Waard. Om de gemeenschappen vitaal te houden zetten we actief in op ontwikkelmogelijkheden voor 18-30 jarigen. Daarvoor zoeken we de samenwerking met het onderwijs en werkgevers zoals de zorg. Op deze manier realiseren we een interessant aanbod van opleidings-, stage- en werkplekken.

Goed samenleven

Uniek landschap

Het Hoeksche Waardse landschap is wat ons uniek maakt. Het vraagt daarom om een duidelijke plaats in ons handelingsperspectief. De uniciteit van het landschap vergroten we: door het toegankelijker te maken en door kwaliteit toe te voegen. Behoud door ontwikkeling dus.

Door ontwikkelingen in het landschap te verbinden aan maatregelen die nodig zijn om ons veilig en gezond te houden, bereiken we op een efficiënte manier veel effect. Ook bieden we voldoende ruimte voor mobiliteit, recreatie en duurzame energiebronnen. We zetten in op:

Een sterk landschappelijk raamwerk

Vanuit de kwaliteit van het landschap sturen op ontwikkeling

We willen de openheid en weidsheid van de Hoeksche Waard behouden en verrommeling en verstedelijking voorkomen. Compacte en gerichte groei met behoud van de kenmerkende zichtlijnen in het landschap. Daar sturen we op. De Noordrand is een belangrijk gebied in de Hoeksche Waard: een groot deel van de mensen woont en werkt er. In de Noordrand zijn, net als in de rest van de gemeente, de kwaliteiten van het landschap het uitgangspunt. De intensiteit tussen de ontwikkeling van Noord en Zuid kan en zal daarbij verschillen.

Een samenhangend perspectief op landbouw, natuur en recreatie

In de afgelopen eeuwen heeft het Hoeksche Waardse landschap zich ontwikkeld tot een sterk raamwerk met polders, dijken en krekens. Met ruimte voor landbouw, natuur en recreatie. Vanuit dit samenhangende perspectief versterken we de kwaliteiten van het landschap en bieden ruimte voor innovatie en ontwikkeling.

Veilig, vruchtbaar en gezond eiland

We weten al eeuwenlang dat ons landschap kostbaar en kwetsbaar is. De vruchtbare bodem levert ons gezond voedsel op. Het landschap beschermt ons tegen het omringende water en is door hard werken tot stand gekomen. De natuur biedt ons schone lucht en ontspanning. Hoeksche Waarders voelen zich hierdoor langer gezond dan elders. Bescherming van het landschap is daarom een belangrijk uitgangspunt voor de toekomst.

Het landschap als basis voor veiligheid en gezondheid

Door klimaatverandering is het nodig om ruimte te maken in het landschap voor het versterken en verbreden van dijken. Net als het vergroten van de ruimte voor water in het landschap. We benutten het landschap ook om de gezondheid van inwoners en bezoekers positief te beïnvloeden door er meer en betere mogelijkheden voor beweging en verblijven aan te bieden. We zetten dit verder kracht bij door actief te sturen op de kwaliteit van het water, de bodem en de lucht in de Hoeksche Waard.

We belasten het landschap niet onnodig

We kiezen voor behoud van de meest vruchtbare landbouwgrond en het borgen van de waterkwaliteit, zeker in die gebieden. We benutten de ruimte binnen de huidige bebouwingsgrenzen slim. Door meer de hoogte in te gaan en compacter bouwen (bij wonen en bedrijvigheid).

Beleefbaar landschap

Het unieke delta- en krekenslandschap heeft inwoners en bezoekers veel te bieden. De rust van het eiland, de natuurrijkdom van de delta, de monumentale boerderijen, de molens en de stilte van de polders krijgen in onze drukke samenleving steeds meer waarde.

Zichtbaar en beleefbaar landschap en historie

We maken het delta- en krekenslandschap, in combinatie met onze cultuurhistorische waarden en erfgoed, beleefbaarder en zichtbaarder. We zetten in op een gecombineerd en goed verbonden aanbod: een recreatief netwerk. Hiervoor verbeteren we ook het horeca aanbod en overnachtingsmogelijkheden. Zo ontstaat een unieke beleving en geven we het 'gebied' meer waarde voor de Hoeksche Waarders en bezoekers.

We dragen de kwaliteit van het beleefbare landschap actiever en beter uit en zetten het hiermee nadrukkelijker op de kaart.

We verbeteren de toegankelijkheid en kwaliteit van de natuur

Dit doen we door meer ruimte voor natuur en water te realiseren in het landschap (dit wordt groenblauwe dooradering genoemd).

Uniek landschap

Goed boeren

Vitale mensen en gemeenschappen vragen om ruimte voor werk en ondernemerschap. In het landschap en in de dorpen. In economische zin gaat het daarbij vooral om het MKB dat onze vitaliteit vergroot. Samen met de landbouw dragen deze bedrijven actief bij aan onze identiteit en gemeenschappen. We zetten hierbij in op:

Bedrijvigheid met toegevoegde waarde

In de Hoeksche Waard bevinden zich veel kleinere en middelgrote bedrijven. Sommige met een lange historie op het eiland. Hun toegevoegde waarde aan de gemeenschap blijft centraal staan.

Het versterken van het MKB als veelzijdige sector

We spannen ons in voor het behoud en de komst van innovatieve en sterk lokaal gebonden ondernemingen. Sectoren die hierbij kansrijk zijn (niet uitputtend): techniek, agrarische dienstverlening en hoogwaardige industrie*. De detailhandel en de horeca zijn van groot belang voor de vitaliteit van de dorpen. Bij groei van bedrijvigheid sturen we op toegevoegde waarde. Het bedrijfsleven richt zit actief op het leveren van meerwaarde voor de Hoeksche Waard en/of de regio. Het vergroten van betrokkenheid van bedrijven bij de gemeenschappen is een speerpunt. Aansprekende (familie)bedrijven geven we in de Hoeksche Waard de ruimte om te groeien en benutten we om de Hoeksche Waardse identiteit kracht bij te zetten. De vestiging van extensieve logistieke bedrijven proberen we te voorkomen. Net als het 'uitponden' van bedrijfslocaties.

Verbetering arbeidsmarkt

De arbeidsmarkt vraagt aandacht. Ongeveer de helft van de werkende Hoeksche Waarders doen dat buiten de Hoeksche Waard en relatief veel mensen van buiten werken in de Hoeksche Waard. We zetten daarom in op het toevoegen van werkgelegenheid op alle opleidingsniveaus en samenwerking met het onderwijs. Hierbij is realisme het uitgangspunt en vormt een concrete behoefte vanuit bedrijfsleven en het onderwijs de basis.

Maximaal rendement uit de beschikbare ruimte

Omdat onze ruimte schaars is en we het landschap open willen houden, zetten we in op het beter benutten van bestaande bedrijventerreinen door herstructurering. Ook willen we onze ligging aan het water beter benutten voor bedrijvigheid. Daarnaast zetten we in op goede voorzieningen en infrastructuur zoals glasvezel voor thuiswerken.

**Nadere toelichting op voorbeelden van kansrijke sectoren:*

- *Agri-tech en voedselverwerkingstechnologie: Technologieën voor duurzame landbouw, bodemverbetering, en innovatieve voedselverwerking zonder eigen vlees- of visverwerking.*
- *Circulaire economie en recycling: Bedrijven die bijdragen aan afvalvermindering en materiaalhergebruik.*
- *Waterbeheer en milieutechnologie: Innovaties in waterbeheer en milieubehoud, passend bij de ligging in de Hollandse Delta*
- *Duurzame logistiek en mobiliteitstechnologie: Innovaties in duurzame transportoplossingen en opslagmethoden die de lokale infrastructuur en leefbaarheid ondersteunen*
- *ICT en slimme technologieën: Bedrijven die digitalisering bevorderen, met een focus op slimme oplossingen voor landbouw, industrie, en logistiek.*

***zie toelichting regionale context voor een toelichting op de Nationale Aanpak Biobased Bouwen*

Landbouw als drager van het landschap

Onze landbouwgronden zijn van zeer hoge kwaliteit en een belangrijke identiteitsdrager van de Hoeksche Waard. We zetten daarom in op het zoveel mogelijk behouden van de beste landbouwgronden.

Volhoudbare landbouw: kennis, gezond voedsel, natuur en landschap

De afgelopen eeuwen hebben onze boeren een belangrijke rol gespeeld in de innovatie van de landbouwsector en het ontwikkelen en beheer van het landschap. Ook nu staan we voor een vernieuwingsopgave. Dat vraagt om een systeemverandering. We zetten daarom in op een ander en breder verdienmodel, gebaseerd op multifunctionele bedrijfsvoering in balans met de natuur. Hierbij kunnen, naast productie van gezond voedsel, onder meer natuurbeheer, productie van 'biobased'** grondstoffen, zorg, kennisdeling, recreatie en energieproductie een plek krijgen. Voor de transitie van de landbouwsector bieden we ruimte voor experiment en vernieuwing. Initiatieven zoals bijvoorbeeld agroforestry krijgen de ruimte.

Waar voor het realiseren van noodzakelijke functies, zoals bijvoorbeeld de groenblauwe dooradering of infrastructuur als nog landbouwgrond moet worden benut, zetten we in op een realistische waardering van de grond voor de eigenaren. Boeren hebben hierbij een actieve rol en we benutten we kennis en ervaring uit ruilverkavelingsprocessen in het verleden. Zo kunnen we versneld de kwaliteit van de natuur en de weerbaarheid van het landschap vergroten.

Goed boeren

Gezond verstand

Voor het waarmaken van de ambities kunnen we terugvallen op waar we sterk in zijn. En ons richten op waar we invloed op hebben. We kunnen het ons niet permitteren om verkeerde keuzes te maken: daar zijn de middelen te schaars voor, de urgentie te groot en het perspectief te kwetsbaar. Een toekomstbestendige Hoeksche waard vraagt slimme keuzes en het benutten van elkaars kracht. Zowel binnen als buiten de Hoeksche Waard. Om hier invulling aan te geven zetten we in op:

Toekomstbestendige keuzes

Waarmaken, ontwikkelen en veranderen: passend bij de Hoeksche Waard

We hebben te maken met verschillende, grotere veranderingen in onze samenleving: digitalisering, economie, zorg, energievoorziening, mobiliteit en landbouw. We vinden het belangrijk om hier actief op in te spelen en zo toekomstbestendige keuzes te maken. Nieuwe technieken en ontwikkelingen volgen en prioriteren we op basis van mogelijke geschiktheid vanuit de identiteit van de Hoeksche Waard

Om de transities te versnellen en de haalbaarheid te vergroten zetten we in op bewustwording en samenwerking. Zo ontstaat gedragsverandering en kunnen we ruimte bieden voor experiment: tijdelijkheid als strategie. We spelen actief in op de mogelijkheden die nieuwe technologische ontwikkelingen bieden (zoals AI en robotisering) voor grote vraagstukken zoals de zorg, mobiliteit, werk, onderwijs en de samenredzaamheid van de dorpen. Hierbij houden we de menselijke maat in het oog. Naast innovaties hebben we ook oog voor het beter benutten van 'bestaande' kwaliteiten van de Hoeksche Waard, zoals de ligging aan het water voor bedrijvigheid (zoals hubs voor circulaire bouwmaterialen) en recreatie.

Hoeksche Waard klimaatneutraal en circulair

We hebben als doel om in 2050 klimaatneutraal te zijn, met veerkrachtige ecosystemen en een circulaire economie. Zo versterken we de leefbaarheid en onze concurrentiepositie. Ook dragen we bij aan een toekomstbestendige lokale en regionale economie die minder afhankelijk is van schaarse grondstoffen.

Voor bestaande bouw, het buitengebied en essentiële infrastructuur zetten we in op het realiseren van klimaatbestendigheid in 2030. Bij nieuwbouw van woningen en andere functies kiezen we voor duurzame en klimaat-adaptieve ontwikkeling. Bij het bepalen van uitbreidings- of ontwikkellocaties kijken we naar specifieke kenmerken en maatregelen voor energiezuikerheid, bodemkwaliteit, bodemgesteldheid, waterveiligheid, hoogteligging, mobiliteitsoplossingen, etc.

We zetten in op een robuust energiesysteem in 2040; Netneutraal

Hierbij staat de leveringszekerheid van warmte en energie centraal voor onze woningen en bedrijven. We zetten in op een betere balans tussen vraag en aanbod (netneutraal). We laten de focus op de opwek van warmte en energie los (energieneutraal) en kijken naar het hele systeem. Het terugdringen van de elektriciteits- en warmtevraag is hierbij de eerste inzet, gevolgd door het lokaal opwekken, gebruiken en opslaan van energie om het (elektriciteits)netwerk zo min mogelijk te belasten. Een balans dus op buurt, wijk of dorpsniveau.

* In de Hoeksche Waard werken we aan ketensamenwerking op grondstofstromen in de bouw. Het is de bedoeling om deze samenwerking uit te breiden naar de Zuid-Hollandse Delta.

Samen slimmer organiseren

We kunnen het geheel aan ambities alleen realiseren in een goede samenwerking en rolverdeling tussen inwoners, ondernemers, organisaties en overheden.

Meer ruimte voor particulier initiatief en regionale samenwerking

Waar het kan geven we voor het realiseren van de ambities een grotere rol, meer taken en verantwoordelijkheid aan inwoners, ondernemers en organisaties. Het versterken van de zelfredzaamheid van inwoners is hierbij een goed voorbeeld.

Waar het nodig is pakken we als gemeente de regie om resultaat te boeken. Zoals bij de energie- en mobiliteitstransitie. Dit vraagt van alle betrokkenen flexibiliteit en een andere houding.

Daarnaast zetten we in op een regionale samenwerking die bijdraagt aan het op de kaart zetten van de Hoeksche Waard en het realiseren van ambities om ons toekomstperspectief te borgen. Vanuit een compacte en krachtige communicatieboodschap en lobby leggen we de verbindingen met regionale ambities die goed aansluiten. Zo zetten we ons eigen perspectief kracht bij en behouden we grip op onze toekomst. Bijvoorbeeld ten aanzien van recreatie, landschap, natuur, klimaat, gezondheid en landbouw.

Bereikbare dorpen en regio

Voor de samenwerking in de Hoeksche Waard, een sterk netwerk van dorpen, het gebruik van voorzieningen en de verbinding met de regio, is een goede bereikbaarheid essentieel. Dit wordt in de toekomst steeds belangrijker.

Een betere bereikbaarheid van de Hoeksche Waard

Tot en met 2040 zetten we onder andere in op het vervolmaken van de huidige 'vorkstructuur' (hoofdwegen), het opbouwen van een publiek vervoersnetwerk en dit netwerk toegankelijk maken via één centraal loket. Het publieke vervoersaanbod bestaat uit regulier openbaar vervoer gecombineerd met andere vervoersdiensten zoals buurtbussen, vraaggestuurd vervoer, doelgroepenvervoer en verschillende vormen van deelmobiliteit.

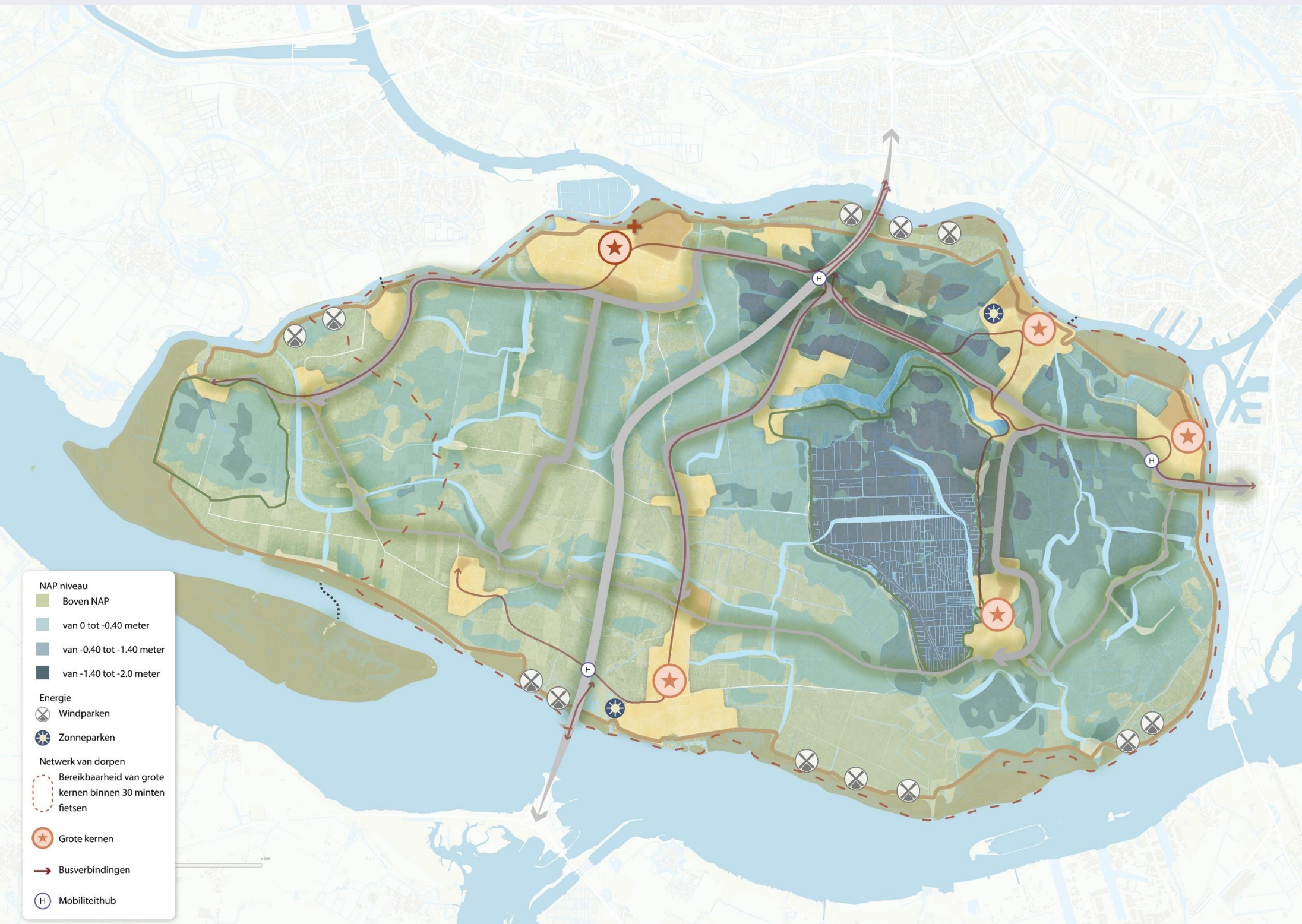
Daarnaast willen we de aansluiting op het regionale mobiliteitsnetwerk verbeteren. Dit is onder meer nodig, omdat de Heinenoordtunnel binnenkort aan de maximale capaciteit zit. Alle opties worden daarbij verkend. Gedacht kan worden aan de aansluiting op het openbaar vervoer (metronetwerk, een treinstation op het HSL spoor), het beter benutten van de tweede tunnelbuis, het doorfietsnetwerk, de aansluiting van de bus (R-net) op de A29 en de verbetering van de doorstroming op de N217. Het betreft dus zowel de verbindingen op het eiland als de verbindingen met de omgeving. Beide hebben de nadrukkelijke aandacht voor de korte en lange termijn.

Voor de beoogde ontwikkelingen van de Hoeksche Waard is een verdere ontwikkeling van de infrastructuur randvoorwaardelijk om de groeiende mobiliteitsbehoefte (door de groei van het aantal inwoners en bedrijvigheid) aan te kunnen. Als onderdeel van het volgende collegeprogramma bepalen we de voorkeursoplossing voor beide mobiliteitsvraagstukken na 2040. Zo kan er op tijd geanticipeerd worden en krijgen onze regionale positie en lobby vorm.

Sterke verbindingen tussen de dorpen voor fiets en publiek vervoer

Voor een goede bereikbaarheid van de voorzieningen (voor jong en oud) redeneren we vanuit het concept van het '30 minuten-dorp'. De belangrijkste dagelijkse voorzieningen zijn hierbij bereikbaar binnen 30 minuten met de (elektrische) fiets of publiek vervoer. De 5 grotere dorpen hebben hierbij een centrale positie: als verbindende schakel (mobiliteitshub) voor de kleinere dorpen.

Gezond verstand

Samen waarmaken in de Hoeksche Waard

Nog uit te werken

Relevante data & trends

Data en trends

Data en trends

Data en trends geven nader inzicht in de (toekomstige) situatie in en rondom de Hoeksche Waard en vormen naast de participatieopbrengsten en de beleidsambities belangrijke input voor de visie. We benoemen hieronder de meest bepalende data en trends. In de bijlage vindt u een uitgebreid overzicht van de voor de totstandkoming van de visie gebruikte data en trends. Op hoofdlijnen zijn de drie meest invloedrijke trends:

1. Demografische ontwikkeling
2. Druk op de ruimte
3. Klimaatverandering

Demografische ontwikkelingen

De Hoeksche Waard had in 2024 90.557 inwoners. De Hoeksche Waard is een groeigemeente. Op basis van de prognoses zullen er in 2050 ongeveer 98.500 inwoners zijn.

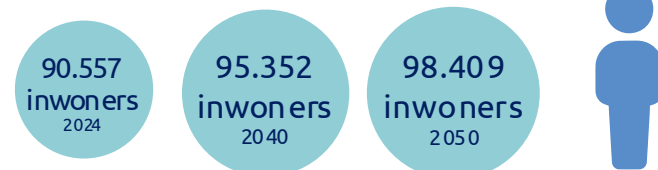
Er is sprake van een grotere demografische druk dan gemiddeld in Nederland. Dit is de verhouding tussen niet werkende en werkende mensen (20 tot 65-jarigen). In 2024 was dit in de Hoeksche Waard 80,9% en in Nederland 70,4%. In 2040 is dit respectievelijk 104,8% (!) en 86%. Er is bovendien sprake van dubbele vergrijzing: het aantal ouderen neemt toe én mensen worden gemiddeld ouder. Hoewel dit laatste op zichzelf een positieve ontwikkeling is, betekent het ook dat de vraag naar zorg en ondersteuning toeneemt. In de Hoeksche Waard wordt de vergrijzingspiek naar verwachting al in 2034 bereikt, zes jaar eerder dan in de rest van Nederland. Tegelijkertijd neemt het aandeel jongeren af ('ontgroening'). Dat resulteert in een onevenwichtige bevolkingsopbouw. Ten opzicht van de Nederland blijft het aandeel jongeren in de Hoeksche Waardse bevolking relatief hoog en wordt eerder dan in de rest van Nederland een groei verwacht (na 2033).

De bevolking van de Hoeksche Waard vergrijst sterk. In 2024 was 24,2% van onze inwoners 65 jaar of ouder. Dat is hoger dan het gemiddelde in Nederland van 20,9%. De verwachting is dat dit percentage tot 2040 snel verder toeneemt naar 29,5% in onze gemeente en 25,3% in Nederland.

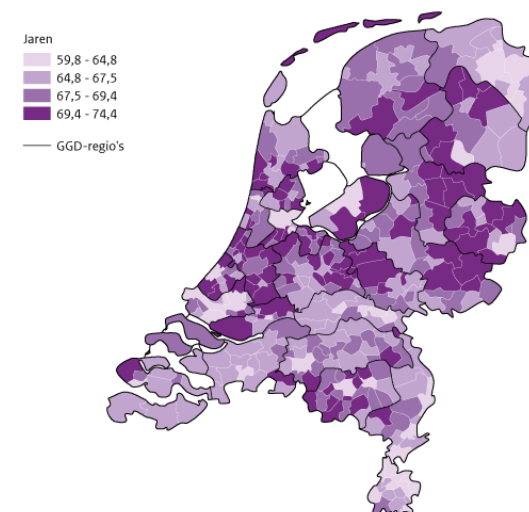
Zorgvraag

Het aantal mensen dat zorg nodig heeft neemt snel toe en het aantal mensen dat zorg kan bieden (buren of medewerkers) neemt af. Hierdoor is de verhouding tussen deze twee een knelpunt.

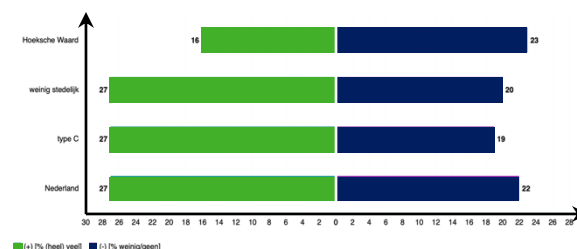
De gezondheid van inwoners in de Hoeksche Waard is hierbij een aanvullend aandachtspunt. Het betreft zowel de fysieke als de mentale gezondheid. Relatief veel mensen zijn bijvoorbeeld eenzaam (43,6% van de mensen van 18 jaar en ouder) of hebben last van depressiviteitsklachten. Ook onder jongeren speelt dit. Er is sprake van overgewicht en ook het sporten blijft achter ten opzichte van de rest van Nederland. Hoeksche Waarders leven 'ondanks' deze statistieken gemiddeld wel langer in goede gezondheid dan mensen in de regio.

Prognose inwonersgroei, bron: eigen data gemeente Hoeksche Waard

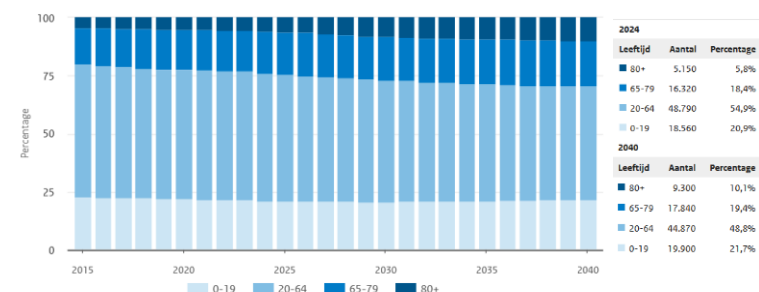

Levensverwachting in goede gezondheid, bron CBS

Aantal mensen met heel veel en heel weinig vertrouwen in de gemeente, bron: waarstaatjegemeente.nl

Leeftijdsoopbouw in Hoeksche Waard

Bron: regiobeeld, RIVM

Data en trends

Betrokkenheid inwoners

De betrokkenheid van inwoners is in de Hoeksche Waard groter dan elders. Dat is bijvoorbeeld zichtbaar in de cijfers van vrijwilligerswerk, maar vooral bij die van mantelzorg. In algemene zin neemt het mantelzorgpotentieel af door de vergrijzing. Het vertrouwen in de overheid is ook een aandachtspunt. Er zijn in de Hoeksche Waard zowel minder mensen dan elders met veel vertrouwen in de gemeente als relatief veel mensen met weinig vertrouwen in de gemeente.

Voorzieningen

Het voorzieningenniveau is in grotere en kleinere kernen in heel Nederland flink aan het veranderen. Deels is dit gekoppeld aan de demografische veranderingen, maar een deel van de ontwikkelingen in het voorzieningenniveau houden daar slechts beperkt verband mee. Zo is bijvoorbeeld ook in grotere kernen een flinke afname van het aantal cafés, vers-, witgoed- en kledingwinkels te zien. Voor kleinere kernen valt vooral de sterke afname van het aantal supermarkten, drogisterijen en scholen op.

Druk op het landschap

Het landschap van De Hoeksche Waard en de leefbaarheid staan onder spanning. De brede welvaart in de Gemeente is relatief hoog. De Hoeksche Waard scoort ruim voldoende op de Leefbarometer, maar het landschap staat onder druk door onder meer de oprukkende verstedelijking, economische groei en de energietransitie. Dit zorgt voor een spanningsveld en regionale druk. De gemeente moet de balans bewaren tussen het beschermen van het landschap en het vitaal houden van de gemeenschappen. De woningopgave in de regio is fors, wat een risico van verdere verstedelijking met zich meebrengt.

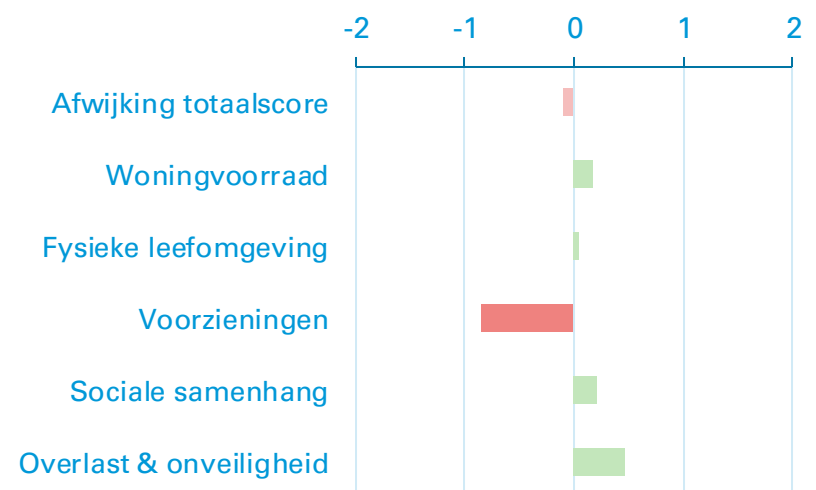
Ook in de gemeente Hoeksche Waard is er behoefte aan nieuwe woningen. Zodat het aanbod beter aansluit bij de wensen van alle doelgroepen. Op dit moment is bijvoorbeeld 71% van het totale aantal woningen een koopwoning t.o.v. 57% op landelijke schaal. Deze koopwoningen zijn voor starters en middeninkomens nauwelijks betaalbaar. Er is ook behoefte aan meer woningen voor ouderen zodat de doorstroming in de woningmarkt op gang komt.

De bedrijvigheid vraagt ook meer ruimte in de toekomst. De bestaande bedrijventerreinen kunnen beter worden benut, maar om in de lokale behoefte te voorzien wordt een uitbreidingsruimte van circa 38* hectare ingeschat tot 2040.

*Bron: Behoefteraming bedrijventerreinen Zuid-Holland, 2021; Bewerking: Sweco, 2025). Circa 31 hectare uitbreiding en circa 7 hectare vervangingsvraag.

Voorziening	Grote kern	Middel-grote kern	Kleine kern
	<i>Vanaf 20.000 inw.</i>	<i>5.000 tot 20.000 inw.</i>	<i>Tot 5.000 inw.</i>
Cafetaria's etc.	55%	32%	21%
Restaurants	42%	18%	17%
Cafés	-35%	-40%	-40%
Supermarkten	19%	-6%	-29%
Vers-speciaalzaken	-38%	-35%	-42%
Drogisterijen	-7%	-20%	-40%
Kledingwinkels	-24%	-32%	-60%
Wit- en bruigoedwinkels	-50%	-40%	-49%
Basisscholen	-5%	-15%	-23%

Ontwikkeling van voorzieningenniveau naar omvang kern 2002-2022
bron: Ipsos I&O Publiek

In deze figuur wordt de afwijking in de leefbarometer voor de Hoeksche Waard ten opzichte van het landelijk gemiddelde getoond voor de totaalscore en voor de afzonderlijke dimensies in standaarddeviatie
Bron: Leefbaarometer (2022). Bewerking Stec Groep (2025).

Data en trends

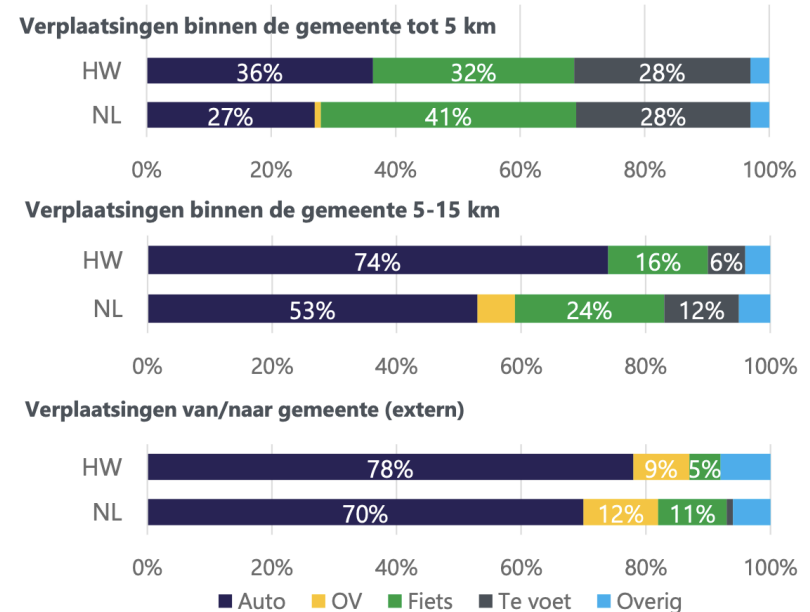
Mobiliteit

De groeiende mobiliteitsvraag als gevolg van ontwikkelingen heeft ook implicaties voor het landschap. Het autobezit in de Hoeksche Waard is daarbij hoog. De autoafhankelijkheid ook en dat is terug te zien in deze keuze die inwoners maken voor de vervoerswijze. Op alle afstanden is het aandeel auto fors hoger dan landelijk. Er is een relatief groot aantal vacatures op het eiland die lastig ingevuld worden. Dat is, gezien het grote aandeel mensen dat buiten de HW werkt, opvallend.

Het grootste gedeelte van het oppervlak van het landschap in De Hoeksche Waard is nu in agrarisch gebruik; het open polderlandschap. De behoefte aan rust, ruimte en natuur bij de omliggende steden is groot. Daarnaast vragen de klimaat- en energietransitie om extra ruimte in het landschap en de dorpen.

Klimaatverandering

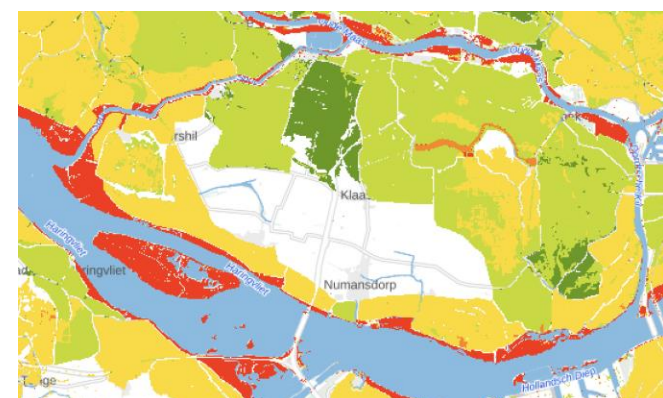
De effecten van klimaatverandering zijn steeds meer merkbaar. Het risico op overstromingen is vooralsnog klein tot zeer klein in het Hoeksche Waardse landschap. De regio is vanwege de lage ligging aan zee wel kwetsbaar als de zeespiegel verder stijgt. Hierdoor wordt ook de interne verzilting (zie kaart onder 'goed boeren') van de bodem een steeds groter aandachtspunt. Door de verstedelijking rondom De Hoeksche Waard neemt de kans toe dat bij extreme neerslag het landschap, de bewoners en gebruikers wateroverlast ondervinden. Op een aantal specifieke plekken (in de oudste, laagstgelegen polder) speelt ook bodemdaling, die daar matig tot vrij sterk is. In de toekomst nemen deze klimaatuitdagingen toe. Ook groeit de behoefte van (grond)waterberging, ook voor de omliggende gebieden, richting de toekomst.

Vervoerwijzekeuze Hoeksche Waard (ODiN 2018-2019)

Onderscheid uitgaand en ingaande pendel (autoverkeer) bron: CBS/OCD

Overstromingskans [per jaar]

- Extreem kleine kans: $< 1/30.000$ per jaar
- Zeer kleine kans: $1/3.000$ tot $1/30.000$ per jaar
- Kleine kans: $1/300$ tot $1/3.000$ per jaar
- Middelgrote kans: $1/30$ tot $1/300$ per jaar
- Grote kans: $> 1/30$ per jaar

Overstromingskansen norm (2050) bron: RWS

Regionale context

Regionale, Rijks- en Europese context

Regionale context

De blik van buiten

De Hoeksche Waard ligt op een strategische locatie. Dichtbij de metropool Rotterdam, de Drechtsteden en de havens van Rotterdam en Antwerpen. Binnen de Zuid-Hollandse Delta heeft de Hoeksche Waard een duidelijke positie. Vanuit Randstedelijk, landelijk of Europees perspectief is dat veel minder het geval. De Hoeksche Waard wordt niet als vanzelfsprekend betrokken bij toekomstperspectieven of plannen op dat schaalniveau. Dit komt mede voort uit onduidelijkheid en onbekendheid. Onbekend maakt immers onbemand. De Hoeksche Waard wordt van oudsher als een relatief kleine speler gezien (economisch en in inwoneraantal) met een landelijke en agrarische focus. Uit het rondje langs de velden (provincie, gemeente Rotterdam en andere buurgemeenten) komt duidelijk terug dat er kansen genoeg zijn voor nadere samenwerking. Een duidelijkere profilering en inhoudelijke richting zijn noodzakelijk om deze te verzilveren.

Strategische samenwerking

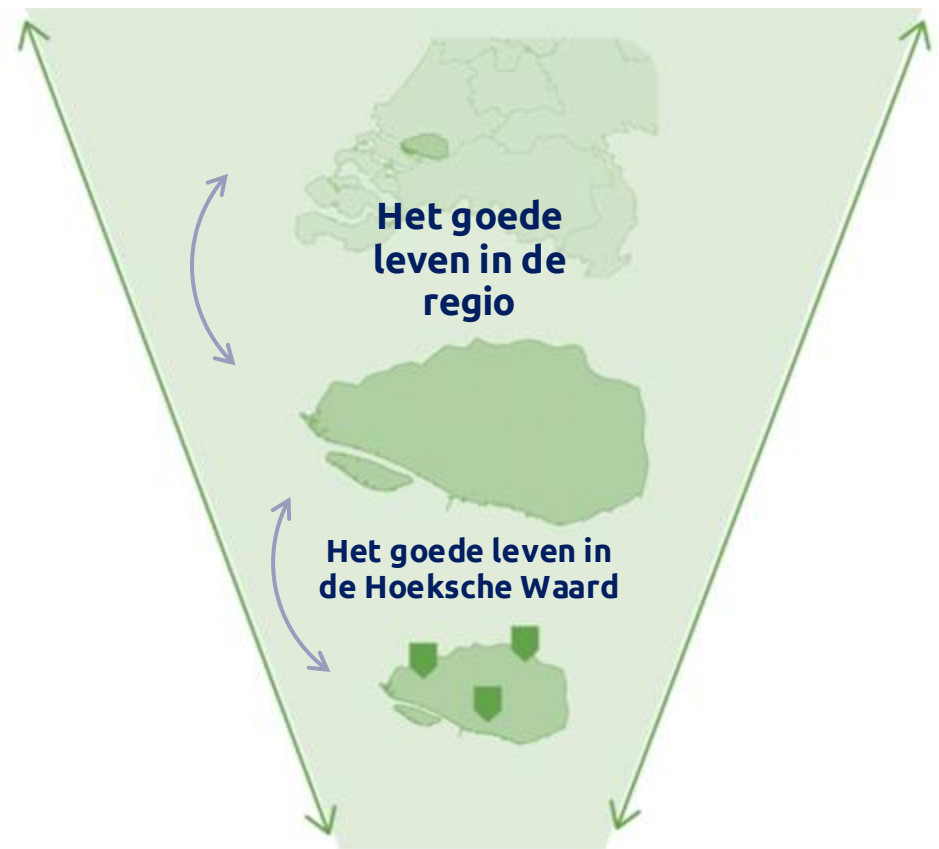
Deze visie kan helpen om dit te bewerkstelligen. Hierbij is het wenselijk om zelf actief de verbinding te leggen met perspectieven en samenwerkingsverbanden die aansluiten bij de ambities van de Hoeksche Waard. Ook en juist, als die voorbij de reguliere samenwerkingsverbanden en structuren reiken. Om de doelstellingen voor de Hoeksche Waard te realiseren is regionale, nationale en Europese samenwerking nodig. Om dit mogelijk te maken gaan we werken aan een Public Affairs strategie. Hieruit kan dan een lobby-agenda voor de Hoeksche Waard worden opgesteld. Dit helpt bij gerichte samenwerking. Voor de hand liggende thema's op basis van de visie zijn natuur, recreatie, klimaat, energie, landbouw, circulaire economie en mobiliteit. Hieronder worden een aantal voorbeelden en/of actuele ontwikkelingen benoemd die interessante aanknopingspunten voor de Hoeksche Waard in haar context bieden. Er is een onderverdeling gemaakt naar regionale, Rijks- en Europese context. Deze onderverdeling is niet altijd heel scherp te maken, omdat deze context elkaar vanzelfsprekend overlapt.

Hoeksche Waard in regionaal perspectief

Transitie Rotterdamse Haven

De Rotterdamse haven voorziet een grote verandering naar een maakhaven met een forse behoefte aan hoogwaardige grondstoffen en energie, waarbij ook het werkgeverschap binnen de haven meer aandacht krijgt. Zowel het aspect kwalitatief wonen in de buurt van de haven als voldoende gekwalificeerd personeel (van praktisch tot academisch) speelt hierbij een rol. Dit biedt kansen voor de Hoeksche Waard. Van bedrijvigheid (bijvoorbeeld als leverancier van duurzame grondstoffen of dienstverlening zoals ict) tot onderwijs, wonen en recreëren.

Er is ook sprake van een intensivering in de relatie tussen de havens van Antwerpen en Rotterdam. De havens werken samen aan verschillende projecten, voornamelijk op het gebied van verduurzaming (clean deal), digitalisering en veiligheid. Gericht op het versterken van de concurrentiepositie en het investeren in infrastructuur, zoals pijpleidingen. In combinatie met het optimaliseren van de (nu al goede) verbindingen naar Duitsland via water, spoor en weg.

Haven in de Metropool

Circulaire Maakhaven

Schone haven in de Delta

Regionale context

Zuid Hollandse Delta

De samenwerking in de regio Zuid-Hollandse Delta gaat een volgende fase in met 'regiodeal II' waarin eind 2024 een bedrag van 20 miljoen beschikbaar is gesteld om de kwaliteit van wonen, werken en leven te versterken voor het vergroten van de brede welvaart in de regio. De komende vier jaar wordt ingezet op de hoofdthema's: Economie, Leefbaarheid, Landschap en Samenwerking.

In Zuid-Hollandse Delta-verband (Hoeksche Waard, Goeree-Overflakkee, Nissewaard, Voorne aan Zee) werken we al intensief samen op de thema's toekomstbestendig (circulair) bouwen, ketensamenwerking en circulair ondernemen. Deze samenwerking is voortgekomen vanuit de RegioDeal en ook voor de volgende tranche wordt een business case voorbereid om de samenwerking met ondernemers en onderwijs voor circulaire economie te versterken.

Herziening Provinciaal omgevingsbeleid 2025

In de herziening van het omgevingsbeleid 2025 van de provincie (nog niet vastgesteld) is een koerswijziging opgenomen die kansen biedt voor de Hoeksche Waard. Het betreft onder meer het open landschap beschermen en optimaal benutten voor landbouw, natuur, recreatie, energie- en (drink)wateropgaven.

Ook is opgenomen dat, via het beleid voor toekomstbestendige ruimtelijke ontwikkeling, de provincie landbouwgrond gaat beschermen tegen bebouwing. Voldoende landbouwgrond ziet de provincie als een randvoorwaarde voor een toekomstbestendige landbouw in het licht van voedselproductie, een realistische extensiveringsopgave en agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Voor toekomstbestendige landbouw wordt ingegaan op het ontwikkelen van nieuwe verdienmodellen van landschapsdiensten. Ook wordt in het kader van klimaatadaptatie aandacht gevraagd voor de 'sponswerking' van de bodem. Deze is van groot belang om de risico's op wateroverlast te beperken. We zijn heel kwetsbaar voor klimaatverandering in de Hoeksche Waard en in de rest van Zuid-Holland. De Hoeksche Waard is bij uitstek een gebied waar we in deze behoefte van sponswerking kunnen voorzien.

Bereikbaar Zuid-Holland

Het Programma Zuid-Hollandse infrastructuur (2025-2039) is de (financiële) uitwerking van de ambitie Bereikbaar Zuid-Holland op het vlak van infrastructuur. Voor de externe bereikbaarheid van de Hoeksche Waard richt de ambitie zich op het vergroten van de capaciteit van weginfrastructuur, het bieden van een goed (en snel) alternatief voor de (kortere) verbindingen met de omliggende gebieden, zoals het openbaar vervoer en de fiets, het beter benutten van de huidige capaciteit door slimme maatregelen, zoals het gebruik van de vluchtstrook van de A29 door de bus of een inhaalverbod voor vrachtwagens.

Regionale context

Mobiliteit op het eiland

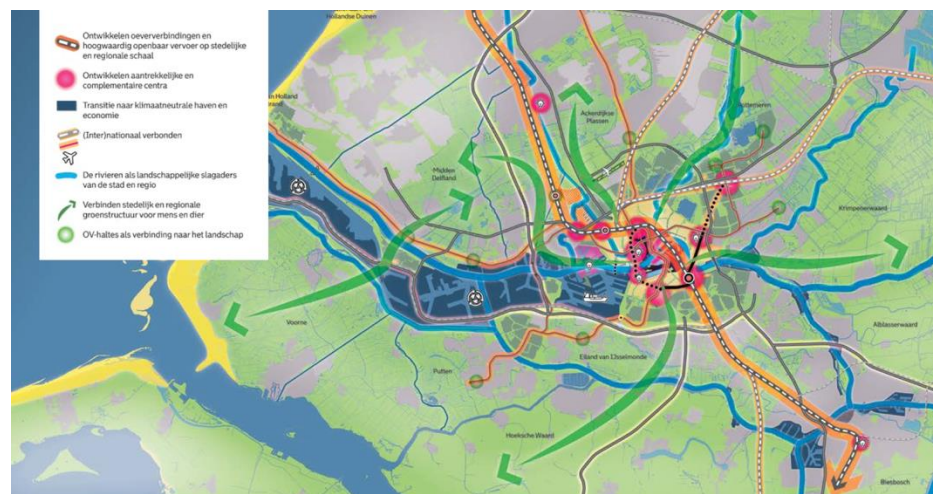
Voor de interne bereikbaarheid van de Hoeksche Waard is de ambitie om inwoners, dorpen en voorzieningen goed met elkaar te verbinden op een veilige en duurzame manier. Hierbij is het zoveel mogelijk scheiden van de verschillende modaliteiten, zoals landbouwverkeer, fiets en auto, wenselijk. Het bereikbaar houden van voorzieningen voor alle inwoners is een belangrijk uitgangspunt. Voor de leefbaarheid op de kwetsbare dijken is het van belang om de grote en zware verkeersstromen zoveel mogelijk via het hoofdwegennet af te wikkelen. Om dit te bereiken is het zaak om de zogenaamde vorkstructuur in de Hoeksche Waard te realiseren. Het provinciale programma sluit daarmee naadloos aan op de recent vastgestelde gemeentelijke mobiliteitsvisie. De interne bereikbaarheid en met name de verbindingen tussen de dorpen om de voorzieningen bereikbaar te houden wordt in deze toekomstvisie verder benadrukt.

Recreatie

Het Recreatieperspectief 2030 (januari 2023) van de provincie beschrijft hoe een beweegvriendelijke leefomgeving bijdraagt aan een aantrekkelijke, gezond en leefbaar Zuid-Holland. Er zijn concrete aanknopingspunten voor een inhoudelijke verbinding van de ambities. Het landschapspark Zuidvleugel (zie figuur) bijvoorbeeld. Maar ook andere, zoals gezond leven (voedsel en bewegen), de koppeling van klimaatdoelen aan recreatiegebieden, de toegankelijkheid van het agrarisch gebied en waterrecreatie als speerpunt. Ook de gemeente Rotterdam zet flink in op het toevoegen van groen in eigen stad, maar zoekt ook nadrukkelijk de verbinding met groene gebieden in hun omgeving. In de Rotterdamse omgevingsvisie (zie figuur) wordt de verbinding met de Hoeksche Waard gelegd door het 'verbinden van stedelijk en regionale groenstructuur'.

Energietransitie

Het provinciaal en het nationaal Meerjaren investeringsprogramma Energie en Klimaat (pMiek en nMiek) geven invulling aan het energiesysteem van de toekomst en wat dit betekent voor de diverse regio's en gemeenten. Het oplossen van de warmtetransitie speelt hier een steeds grotere rol in. De keuzes hierbij bepalen voor een aanzienlijk deel de elektriciteitsbehoefte voor de Hoeksche Waard. Wij kiezen positie als landelijke gemeente waarbij betaalbaarheid en landschappelijke kwaliteit voorop staat. Naast het oplossen van de warmtetransitie en de elektriciteitsvraag gaat het ook om de aanleg van energie-infrastructuurprojecten, zoals hoogspanningsleidingen, transformatorstations of waterstofleidingen die de Hoeksche Waard doorkruisen en dus impact hebben. Door bij deze ontwikkelingen een nadrukkelijke verbinding te leggen met de gemeentelijke ambities kan daar mogelijk een grotere meerwaarde uit worden gehaald.

Rijks- en Europese context

Rijkscontext

Circulaire economie

Het Rijksprogramma Circulaire Economie is het fundament van het landelijke circulaire economie beleid, met als doel: een volledig circulaire economie in 2050 en halvering van het gebruik van primaire grondstoffen in 2030. Dit richt zich op 5 prioritaire ketens; biomassa en voedsel, kunststoffen, maakindustrie, bouw en consumptiegoederen.

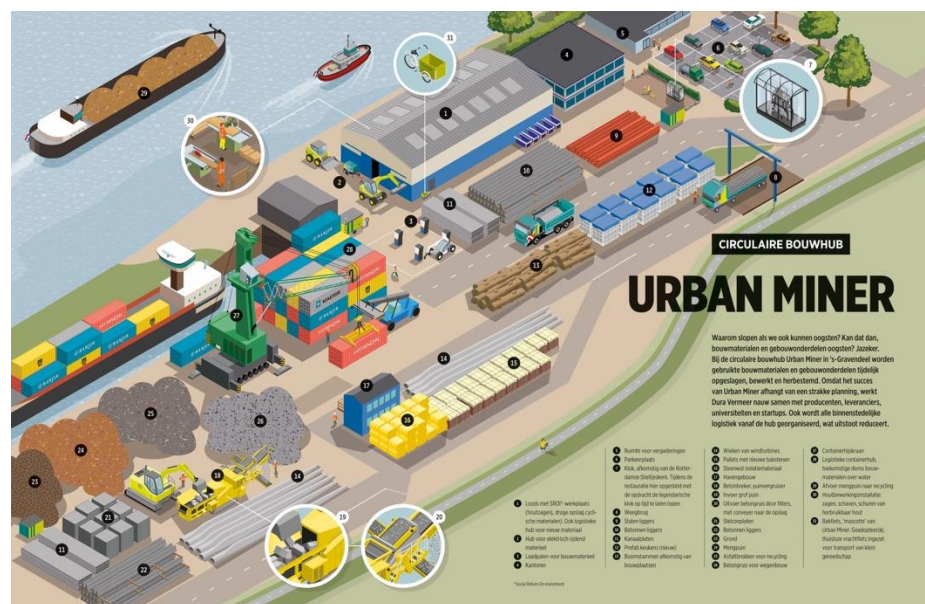
Nationale Aanpak Biobased bouwen

Het hoofddoel van de Nationale Aanpak Biobased Bouwen is om 'bij te dragen aan nationale doelstellingen voor CO₂-reductie, stikstofreductie, circulaire economie, natuur- en biodiversiteit en ruimtelijke kwaliteit'. Dit gebeurt door het opzetten van een robuuste en zelfstandige markt voor de teelt, verwerking en toepassing van biograndstoffen in de bouw. Het biedt agrarische ondernemers nieuwe perspectieven om met de teelt van Biobased grondstoffen bij te dragen aan duurzame bouw.

Europese Context

In Europees perspectief is er een aantal belangrijke thema's voor de Hoeksche Waard. Zo zetten we sterk in op de energietransitie, met plannen voor duurzame energieopwekking, klimaatadaptatie en circulaire landbouw. Dit sluit aan bij Europese doelstellingen zoals die zijn opgenomen in de Green Deal. Ook is er de ambitie om meer woningen te bouwen, met aandacht voor klimaatbestendigheid en behoud van het open landschap. Dit past binnen bredere Europese doelen voor duurzame verstedelijking en leefbare regio's. Ook blijven we sterk verbonden met de landbouw en zoeken we actief naar manieren om deze sector te verduurzamen en de lokaal toegevoegde waarde te vergroten. Dit sluit aan bij het Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB), dat inzet op innovatie en duurzaamheid. De Hoeksche Waard zet in op betere verbindingen, zowel fysiek (openbaar vervoer, infrastructuur) als digitaal. Dit is essentieel voor regionale economische ontwikkeling en sluit aan bij Europese investeringen in infrastructuur.

De Hoeksche Waard maakt deel uit van het LEADER-programma Zuid-Hollandse Eilanden, samen met Goeree-Overflakkee en Voorne-Putten. Dit is een Europees subsidieprogramma gericht op plattelandontwikkeling 'van onderop'. De Hoeksche Waard heeft een vruchtbare delta-bodem en een sterke landbouwsector. In het toekomstperspectief wordt ingezet op natuur-inclusieve landbouw, klimaatadaptatie, waterbeheer en biodiversiteit. Dit sluit aan bij Europese richtlijnen zoals de Kaderrichtlijn Water en de Green Deal. In vergelijking met andere plattelandsgebieden (waar o.a. droogte en vergrijzing problematischer zijn), heeft de Hoeksche Waard een sterkere uitgangspositie voor een duurzame landbouwtransitie. Dat komt mede door de relatief goede bereikbaarheid en ligging (nabij Rotterdam).

Colofon

Deze Toekomstvisie is gemaakt door de gemeente Hoeksche Waard in samenwerking met adviesbureau Maakdestad. De foto's zijn voornamelijk afkomstig van www.visithw.nl, www.natuurlijkhw.nl en www.hoekschewaardactief.nl

